

Hans Christian Andersen som mønsterbryder

Improvisatoren

Stil af: Sine Kirstine Kratholm, Thisted Gymnasium og hf.

Indholdsfortegnelse:

Indledning	side 3
Analyse af <i>Improvisatoren</i>	
Antonio	4
Kvinderne	6
Mændene	9
Religionen	10
Naturen	11
Geografien	11
Den blå grotte	12
Fortolkning	13
Den romantiske dannelsesroman	13
Mønsterbruddet	14
Konklusion	14
Litteraturliste	15

Indledning:

I 1833 modtog H.C. Andersen¹ et toårigt rejsestipendium, som han brugte på ophold rundt i Europa, heriblandt i Italien. Som produkt af denne rejse, udkom i 1835 hans første roman *Improvisatoren*.

I romanen skildrer HCA den unge digter Antonios liv. Antonio vokser op i Rom, men mister i en alder af 6 år sin mor. Han opdrages i en kortere tid af et kærligt ældre ægtepar på Campagnen udenfor Rom og optages herefter i en af Roms rigeste familier, Borghesefamilien. Denne sørger for hans åndelige og verdslige uddannelse, ved at indskrive ham i Jesuitterskolen i Rom. Den unge Antonio forelsker sig i den attråede sangerinde Annunziata, men må efter et vådeskud, hvor han sårer sin ven og medbejler Bernardo flygte. Rejsen går herfra mod det varme og sanselige Napoli. Gennem romanen følger vi Antonio og hans oplevelser og problemer med de mænd, og frem for alt kvinder, han møder. Den blå grotte på Capri bliver en central begivenhed i bogen, ligesom den er det romantiske omdrejningspunkt. Antonio vender tilbage til Rom, hvor han bliver i 6 år. Derefter rejser han nordpå til Venedig, hvor han finder sin store kærlighed.

Romanen er på mange måder interessant. Som rejseroman giver den et indblik i HCA's egen Italiens-rejse, hvor han lader Antonio følge i sine fodspor. Dog rummer romanen mange dybere aspekter, end en guide til Italiens seværdigheder.

Jeg er fuldt ud klar over, at romanen tillige kan læses som en allegori over H.C. Andersens eget liv, men da jeg ikke finder denne sammenhæng interessant mht. den problematik jeg vil komme ind på, undlader jeg at kommentere dette.

Romanen søges skrevet som en dannelsesroman, hvor H.C. Andersen lader Antonios dannelse foregå som en rejse i en symbolsk geografi, hvor det italienske landskab repræsenterer de kræfter, der er på spil i Antonios indre. Man følger den gamle Antonio, der ser tilbage på sit liv og søger at forklare hvorfor udfaldet blev det givne. Meget typisk for den romantiske guldalder, men på nogle områder "knækker" dannelsesromanen.

Jeg har valgt at beskæftige mig med *Improvisatoren* da netop det, at den "knækker", har fanget min interesse. Den problematik, jeg vil koncentrere mig om, behandler en splittelse i Antonios indre. Romanen rummer en psykologisk brydning, der tilhører udviklingsromanen. Antonios vaklen mellem kunst og kærlighed.

Jeg vil foretage en analyse af romanen, dens personer og deres indvirkning på Antonio, samt naturens og geografis betydning. Jeg vil bruge geografien og nord-syd mønstret som fortolkningsmønster for bogen og undersøge, hvorfor romanen

---

¹ Fremover HCA.

på mange måder er moderne og rækker ud over den romantiske dannelsesroman. Med andre ord vil jeg redegøre for, hvorfor jeg mener, at *Improvvisatoren* repræsenterer et mønsterbrud.

Antonio:

Improvvisatoren er skrevet som en erindring, hvor den gamle, veletablerede Antonio skuer tilbage på sit liv. Han søger at forklare sammenhængen og finde en mening. Derfor kan han allerede på første side slå fast, hvad der er årsagen til, at den unge Antonio begår fejl, der har konsekvenser, han ikke er i stand til at overskue:

"... sandt og naturligt vil jeg fortælle det store Eventyr, men Forfængeligheden kommer dog med i Spillet, den slemme Forfængelighed: Lysten til at behage!"²

Forfængeligheden er knyttet til Antonios talent for at improvisere og kommer senere til udtryk som konflikten mellem kunstnerambitionerne og hans søgen efter kærlighed.

Under blomsterfesten i Genzano³ afsiger den gamle Fulvia en spådom, der vil følge Antonio resten af hans liv:

"Du har en Lykke-Stjerne i Øiet!... Den brede Hat... vil ikke skygge hans Pande, naar han staar for Folket, naar hans Taler lyde som Musik..."⁴

Her spår hun Antonios fremtid som kunstner. Spådommen og den gamle Fulvia spiller en afgørende rolle langt hen i Antonios dannelse.

Som den gamle Antonio allerede på første side slår fast, har han en slags handicap. Antonios problem er, at han er yderst usikker på sig selv. Ikke i retning af at vove at optræde med sin kunst. Her er han aldeles overbevist om sit talent. Problemet ligger i hans forhold til kvinder:

"... da jeg slet ikke på min Moder nær, kunne lide Fruentimmerne ... ethvert Fruentimmer havde mig noget Ubehageligt..."⁵

---

² *Improvvisatoren* s. 11 linje 15.

³ *Improvvisatoren* kapitel 3.

⁴ *Improvvisatoren* s. 30 sidste linje og s. 31, 21-22.

⁵ *Improvvisatoren* s. 20 linje 28 + 30.

Dette ubehag ved kvinder fortsætter gennem Antonios opvækst. Han er bange for at realisere sig selv, lider af en slags livsangst. Denne kommer til udtryk i hans forsøg på at forene sine kunstnerambitioner med sin higen efter kærlighed. Han kalder det selv for forfængelighed. Gennem bogen skildres et antal situationer, hvor denne forfængelighed får lov at regere. Første gang ved mødet med den smukke sanger Annunziata og senere med Santa fra Napoli og Venetianeren Maria⁶.

Antonio og hans ven, Bernardo er hinandens modsætninger. De forelsker sig begge i Annunziata, hvilket fører til gnidninger i deres venskab:

"Du er feig, Antonio ... lad dog ikke Gjedemælken reent faae bugt med Blodet! Dit Øie kan brænde som mit! sandseligt kan det brænde, det har jeg seet! Din Liden, Din Angest, Din Poenitense i Fasten – ja skal jeg ærligt sige Dig Grunden, det er Begjærlighed efter de friske Læber, de skjønne Former! ... Du kan ikke skjule dig! – Nu, saa tryk Skjønheden til dit Hjerte; - men Du har ei Mod, Du er feig, en Coujon..."⁷

Antonio vakler mellem fejheden og ønsket om, at kunne være lige så frimodig som Bernardo. Han beslutter sig for at fri til Annunziata, men da han konfronteres med den rasende Bernardo og ved et vådeskud sårer denne, stikker han halen mellem benene og flygter⁸. En væsentlig årsag til dette modsætningsforhold ligger i deres baggrund. Antonio stammer fra simple kår, medens Bernardo tilhører overklassen.

Angsten for at realisere sig fortsætter gennem hele Antonios dannelse, hvilket jeg vil uddybe under afsnittene "Geografien, Den blå Grotte og Fortolkning".

Rent kunstnerisk gennemgår Antonio en stor udvikling. I Napoli, hvor han første gang improviserer for publikum, improviserer han over sig selv og sine egne oplevelser. Ligesom han gjorde i Rom. Uanset hvilket tema, der gives ham, drejer han det over på en af sine egne oplevelser. Men i Venedig, efter oplevelsen med de efterladte familier fra de fiskere, der druknede under en storm, improviserer han over andre. Her træder han ud af den egocentriske cirkel, hvori han har bevæget sig, og pludselig får hans improvisation betydning.

På trods af, at Freuds ideer først udvikles efter H.C. Andersens død, kan der ud fra hans teorier ses nogle spændende træk ved Antonio. Han har som barn ikke fået lov til at udfolde sine drifter. Han er i for høj en grad blevet hæmmet eller

---

⁶ Disse situationer behandles under afsnittet "Kvinderne".

⁷ *Improvvisatoren* s. 120, afsnit 4.

⁸ *Improvvisatoren* s. 133.

opdraget af moderen og samfundet/kirken. Dette kan forklare hans vanskeligheder i forhold til kvinder. Antonio omgås dette ved at fortolke sin konflikt med kvinder gennem sin kunst og opnår således en form for forløsning.

Kort defineret er Antonio perfektionist. Han higer konstant efter anerkendelse og beundring. Han er bange for at træde ud af sin idealiserede drømmeverden, og opbygger en facade mod omverdenen for at skjule sine fejl. Han distancerer sig.

Kvinderne:

Kvinderne i romanen spiller en meget central rolle i Antonios udvikling. De er alle i større eller mindre grad mål for hans livsbestræbelser. Jeg vil se på de kvinder, der får størst indflydelse på Antonio i kronologisk rækkefølge:

Moderen og Domenica repræsenterer barndommen. De indgyder tryghed og er beskyttende, men er også begge med til at styrke Antonios forfængelighed:

"Forfængelighedens Sædekorn inddrak her de første solstråler... det gaar med Barnets Uskyld som med Basilisken: den maa døe, naar den faaer sig selv at see."⁹

Den tilbageskuende Antonio gør det klart at den forfængelighed han var født med, blev næret under hans opvækst. Ligeledes ude på Campagnen, hvor Domenica ikke forsømmer en lejlighed til at fortælle, hvor godt et barn Antonio er. Og som han også selv peger på, tåler børn ikke for megen ros¹⁰. Endvidere repræsenterer barndommen lykkelandet eller den tabte guldalder, hvori Antonio tager afsæt.

Den næste kvinde, der spiller en betydelig rolle for Antonio, er den gamle spåkone Fulvia. Hun spår ham en stor fremtid som kunstner. Hun dukker igen op under Antonios ophold hos røverne¹¹, hvor hun hjælper ham med at rejse til Napoli. Hun repræsenterer det mystiske på grænsen til det overnaturlige. Tredje gang hun dukker op er på Antonios rejse mod Venedig. Her finder han hende henrettet, siddende i et bur til skræk og advarsel for andre. Dette gensyn står meget stærkt. Antonio refererer til oplevelsen med ørnen og fisken¹², da hun afsagde sin spådom.

---

⁹ *Improvvisatoren* s. 12 linje 10 og 14-15.

¹⁰ *Improvvisatoren* s. 12.

¹¹ *Improvvisatoren* s. kapitel 14.

¹² *Improvvisatoren* s. 32.

"Min Lykke spaaede Du! Din dristige Ørn ligger med knuste Vinger, naaede aldrig Solen. I Kampen med sin Ulykke, synker han ned i Livets store Nemisø! Svingfjederen er knækket!"¹³

Her går Antonio i selvmordstanker. Han føler sig mislykket over, at han ikke greb chancen, hverken med Annunziata eller Santa.

Den kvinde, der fylder mest i romanen, er Antonios første forelskelse, den smukke attråede sangerinde Annunziata. Han stifter bekendtskab med hende gennem Bernardo under det store karneval. Antonio ser Annunziata som himmerige i den dantiske digtning. Fuldendelsen af treenigheden. Hun er idealet for ham:

"Høiere kunde der ikke være; det var Kunstens Fuldendelse. Hun var mig igjen det rene Ideal"¹⁴

Men én af Annunzias store kvaliteter er skønhed, og en sådan egenskab forgår med tiden. Dette erfarer Antonio, da han igen møder hende i Venedig, hvor hun efter lang tids sygdom ikke længere er opsigtsvækkende.

"Lykkehjulet dreier! ... Lykken følger kun Ungdom og Skjønhed, for deres Triumphvogn spænder Verden sig, Forstand og Hjerte er Naturens sletteste Medgift, de glemmes for Ungdom og Skjønhed, og Verden har altid Ret!"¹⁵

Hun er to yderpunkter. Den smukke succesfulde kunstner og senere den mislykkede glemte, der må mærke publikums hårdhed. Hun er som en Madonnaskikkelse for ham¹⁶. På det psykologiske plan viser også Annunziata en angst for at realisere sig selv:

"Jeg vidste Din Kjærlighed, før du hiin ulykkelige Aften, da Skudet ramte Bernardo, tilstod den! Min Smerte over Ulykken, der skilte os ad, den store Jammer, der knugede mit Hjerte, bandt min Tunge, jeg skjulte mit Ansigt ved den dødes legeme, og du var borte..."¹⁷

---

¹³ *Improvvisatoren* 1, 157 nederst og 158 øverst.

¹⁴ *Improvvisatoren* s. 87 linje 6-7.

¹⁵ *Improvvisatoren* s. 281 linje 9-12.

¹⁶ jf. *Improvvisatoren* s. 165.

¹⁷ *Improvvisatoren* s. 288 linje 7-11.

Heller ikke hun turde stå frem. Annunziata afspejler en dobbelthed. Hun er Madonnaen, der forløser Antonios kunst, og dog er hun selv handlingslammet. Dette er et træk, der gør *Improvisatoren* moderne¹⁸. Hun besidder til dels den samme splittelse som Antonio.

I Napoli stifter Antonio bekendtskab med den meget sanselige kvinde Santa. Hun repræsenterer for ham det verdslige menneske og fristelsen. Hun er den kødelige og fysiske kærlighed, som ifølge Antonio er den falske, hvorimod Annunziata er den åndelige kærlighed. Dette er meget typisk for den romantiske digtning, hvor den åndelige kærlighed frigør kunstnerens ånd således, at han kan udtrykke sig gennem sin kunst, medens den verdslige kærlighed blot fordærver sjælen. Heller ikke her formår han at undertrykke sin forfængelighed. Han flygter fra hende, da hun erklærer ham sin kærlighed. Santa er det direkte modstykke til Annunziata.

Efter sin tilbagevenden fra Napoli, møder han i Rom, Fabiani og Francescas datter, Flaminia. Hun har valgt at vie sit liv til Gud og gå i kloster. I hende ser Antonio en person, der ligeledes er bange for livet;

"Ofte vil jeg da tænke paa den Tid, jeg var ude i Verden, tænke paa Alt, hvad Du har fortalt mig, tænke paa Dig og hvor god Du var imod mig. Det vil være en smuk Drøm, det synes jeg allerede"¹⁹

Han oplever hendes indvielsesceremoni som en levende begravelse, og dette er med til at løse op for hans egen livsangst. Samtidig bliver dette en anledning til et opbrud fra religionen.

Den/De sidste kvinde(r), der influerer kraftigt på Antonio er Lara/Maria. Disse er et billede på den åndelige kærlighed. Antonio og Maria er bundet sammen ved romanens omdrejningspunkt "Den blå Grotte" på Capri. Her frelste Lara ham, og dermed knyttedes de åndeligt sammen. Maria bliver den, der tør vise sine følelser. Hun er mere menneskelig end Annunziata og tør det hun ikke turde, nemlig at ofre sig. Dog er Antonios kvindeangst igen ved at ødelægge det hele. Han skjuler oplevelsen i grotten for Maria, da han ved, han har brug for den ulykkelige kærlighed for at kunne improvisere:

---

¹⁸ jf. "Fortolkning".

¹⁹ *Improvisatoren* s. 250 linje 18-21.

"Lad mit Hjerte bløde; Sommerfuglen, der spræller på Naalen glimrer jo skønnest"²⁰

Med dette skal forstås, at den rene åndelige kunst først kommer til udtryk når kunstneren udsættes for sjælelig smerte. Antonio må tørste efter kærlighed før han ret kan besynge den. Her træder splittelsen virkelig i karakter.

Både Annunziata og Lara/Maria fremstår som den åndelig kærlighed, men den væsentlige forskel mellem dem er, at Lara/Maria og Antonio er knyttet sammen åndeligt, efter at Lara redede ham i Den blå Grotte.

Mændene:

De kvinder, der præger Antonio spiller en central rolle i romanen, men næsten ligeså vigtige er de mænd, der alle enten er hans hjælpere eller modstandere.

Antonios onkel Peppo er alt det Antonio ikke vil være. Han befinder sig nederst i samfundet og repræsenterer det udspekulerede menneske, der ikke har megen ære i behold. Moderen bruger onklen som bussemand; truer med at sende Antonio derhen, hvis han ikke er en god dreng samtidig med, at hun forlanger, at han opfører sig pænt overfor ham.

Den anden mand, der spiller en rolle i Antonios barndom, er maleren Federigo fra Danmark. Han er den romantiske kunstner og virker som inspiration på Antonio. Samtidig knytter han an til den danske romantiske kunst. Et billede på HCA selv og de andre guldalderkunstnere som fx Thorvaldsen.

Præsten Fra Martino gør Antonio interesseret i kristendommen allerede som barn. Han gør det ud for den romantiske kristendom, som Antonio senere bryder op fra.

Bernardo spiller den centrale manderolle gennem hele bogen. Han er Antonios modsætning og alt det Antonio til tider drømmer om at være. Antonio ønsker af og til, at han kunne være ligeså skruppelløs som Bernardo. Blot følge sine inderste drifter. Bernardo lever sit liv, mens Antonio drømmer sit. Men som tidligere nævnt, ligger classeskellet så stærkt forankret i dem begge, at der nødvendigvis må opstå konflikter. Bernardo stammer fra overklassen og handler efter indskydelse, uden at tænke over de langsigtede konsekvenser. Han er vant til at kunne opføre sig efter eget forgodtbefindende.

Borgheserne udgør den opdragende faktor. De løfter Antonio opad i samfundet, giver ham en uddannelse og sørger for, at han kommer ud på en rejse. De udgør Antonios normer og værdier.

---

²⁰ *Improvvisatoren* s. 166 linje 2-3.

Den sidste betydningsfulde mand i historien er den selvudslettende Poggio. Han er det ensomme, og splittede menneske. Han optræder som en hjælper, der ved at give Lara/Maria til Antonio ofrer sig selv og sin egen lykke.

Religionen

Improvvisatoren er båret af en stærk religiøsitet. Fra barndommen er Antonio overbevist om, at han skal gøre karriere inden for kirken. Dog indser han, at det er Madonnas vilje, at han skal være improvisator²¹. Naturbeskrivelserne gennemsyres af den guddommelige tilstedeværelse, hvilket er typisk for en roman skrevet under organismetanken. Desuden tillægger Antonio Gud en stor betydning. Dels fordi han flere gange, ifølge andre, optræder som en frelsens engel²², men også fordi han hele tiden er meget opmærksom på de tegn, Madonna giver ham. Antonio har ikke et dogmatisk religiøst forhold, snarere tror han på Madonna som et forsyn, en der leder hans skæbne. De tegn han ser, vægter han tungt; fx flygter han rædselsslagen fra Santa, da et Madonna- billede falder ned og rammer ham i hovedet.

Efterhånden som historien skrider frem, får han et mere distanceret religiøst forhold. Han tillægger Madonna eller skæbnen mindre betydning. Gennem sit venskab med Flaminia laver han et opbrud fra religionen og i takt med, at Annunziata, som han så som en Madonnaskikkelse falmer, falmer hans tro på Madonna.

Naturen

H.C. Andersen bruger naturen til at beskrive Antonios sindsstemning. Dette gøres på en meget fin og velunderbyggende måde. Denne teknik var meget anvendt under den romantiske digtning, hvor man med organismetanken i centrum, havde en stor guddommelig sammenhæng, hvor natur og mennesker var gennemsyret af denne guddommelige styring. Et særligt godt eksempel på denne konvergens gives i *Improvvisatoren*, hvor Antonio og hans ledsagere er i færd med at bestige vulkanen Vesuv:

"... det tordnede i Dybet og over os steg Ildsøilen med gloende Stene; aldrig har jeg følt min Gud saa nær. Hans Almagt og Storhed fyldte min Sjæl! det var som Ilden

---

²¹ *Improvvisatoren* s. 182.

²² *Improvvisatoren* s. 20, oplevelsen i katakomberne, og s. 49 hvor han redder Excelenza fra den vrede bøffel.

rundt om udbrændte hver Sygelighed hos den, jeg følte Kraft og Mod, min udødelige Sjæl løftede sin vinge: "Mægtige Gud, Din Apostel vil jeg være! I Verdens-Stormen vil jeg synge Dit navn, Din Kraft og Herlighed, den lyde stærkere end Munkens i hans eensomme Celle! Digter er jeg!"²³

Ligesom Vesuv er i udbrud, er hele Antonios indre i voldsomt oprør. Adskillige gange lader han vulkanen være et billede på sin sindsstemning. Især i forbindelse med hans forhold til kvinderne.

Geografien

Geografien spiller en stor rolle i forståelsen af *Improvvisatoren*. HCA lader nemlig Antonios dannelse foregå som en rejse i en symbolsk geografi. Han vokser op i det fornuftsprægede og rationelle Rom, hvor hans egentlige uddannelse foregår i Jesuitterskolen. Herfra strækker den sig i to retninger. Først sydpå, mod det varme Napoli. Napoli er sansernes by. Her føler Antonio sig fri og levende. Hans drifter får til en vis grad lov at udvikle sig her. Men Napoli repræsenterer også syndens og fristelsernes by. Dette gøres gennem den meget sanselige og verdslige kvinde Santa:

"Antonio!" råbte hun, "dræb mig, dræb mig, men gaa ikke fra mig!" – hendes Kinder, hendes Øine, Blik og Udtryk var Lidenskab og dog var hun saa smuk, et Skønheds-Billede, malet med Flamme..."²⁴

Antonio flygter her fra Santa, der udgør en stor fristelse for ham. Under hele sit ophold i Napoli koger hans indre. Flere gange sammenligner han sin sindsstemning med Vesuv. Det er også under opholdet i Napoli, at han besøger Den blå Grotte.

Herfra går rejsen tilbage til Rom. Her er Antonio igen fanget i de meget fornuftbestemte og afstumpede omgivelser, der tærer hårdt på hans selvtilid og kunstneriske udfoldelse. Han opdrages af Borgheserne, og hans kunst hånes af alle. Efter seks år opfordres han til at rejse nordpå mod Venedig.

I begyndelsen oplever han Venedig som dødens by. Alt er koldt og klamt. Der vokser alger op af husene, og han sanser råd og mug overalt.

---

²³ *Improvvisatoren* s. 182 linje 24 - 31.

²⁴ *Improvvisatoren* s. 195 linje 18-21.

"Klokkerne taug, og ikke en Lyd, uden Aarens Pladsken i Vandet, hørtes, intet Menneske saae jeg endnu, det prægtige Venedig laae som en død Svane paa Bølgen."²⁵

Man fornemmer tydeligt Antonios sindsstemning. Blot ovenstående beskrivelse af byen og gondolerne, der glider rundt som ligvogne.

Men da Antonio lærer Maria at kende, går Venedig fra at være dødens by, over til at blive forklarelsens og genopstandelsens by. Først her indser Antonio hvad Den blå Grotte egentlig er. Denne rummer nøglen til forståelsen af geografien.

Den blå Grotte

Den blå Grotte på Capri er romanens romantiske omdrejningspunkt. Den er behæftet med stor overtro og mystik. Specielt de lokale er bange for at nærme sig den. Da Antonio efter skypumpen, der sænker deres båd, vågner op inde i Den blå Grotte, befinder han sig i en slags grænsetilstand. På grænsen mellem det virkelige og det åndelige. Her smelter dualismen sammen til et.

Her spindes den gåde, som Antonio bruger resten af romanen på at løse.

Først efter sit ophold i Venedig indser Antonio, hvad grotten egentlig er. Da han og Maria vender tilbage til Den blå Grotte, efter den er blevet opdaget af nogle videnskabsmænd, konstaterer Antonio:

"Nu var hvert overnaturligt Syn opløst i Virkelighed, eller Virkeligheden gaaet over i Aande verdenen, som altid her i Jordlivet, hvor Alt fra Blomstens Frø til vor udødelige Sjæl er et Under, og dog vil Mennesket ikke troe derpaa."²⁶

Grotten har nu mistet al sin mystik. Dette er et udmærket eksempel på ny-platonismen. Antonio må indse, at på trods af, at grotten som symbol på lidenskabernes geografi, er i stand til at knytte ånd og krop sammen, så er han fanget i fænomenernes verden. Ved at bruge grotten således får HCA sin symbolske brug af den italienske geografi og nord-syd kontrasten til at gå op.

---

²⁵ *Improvvisatoren* s. 263 linje 1-3.

²⁶ *Improvvisatoren* s. 308 linje 21-25.

Fortolkning

Som Klaus P. Møller²⁷ pointerer, så kan man spørge om brugen af geografien også får bogen til at gå op på dens egne psykologiske præmisser? Da jeg som tidligere nævnt mener at *Improvisatoren* som dannelsesroman "knækker", vil jeg fortolke bogen ud fra to forskellige slutninger, som jeg mener at den rummer.

HCA ville som udgangspunkt skrive en dannelsesroman i overensstemmelse med tidens trend. Men undervejs indbygger han en række psykologiske problemer i Antonio. Man vil naturligt sige, at en bog kun har én slutning, nemlig der hvor sidste side ender. Men for mig ligger den naturlige slutning på s. 302²⁸. De sidste sider virker påklistrede for at opfylde dannelsesromanens præmisser. Der er en disharmoni mellem de sidste seks sider og resten af bogen. Her sker der et radikalt skift. Den konflikt der lægges op til i Antonio løses ikke på en, for mig, troværdig måde.

Dannelsesromanen

Den naturlige slutning ender på sidste side, hvor Antonio får Maria. Han lykkes med at realisere sig selv, og får kunst og kærlighed til at spille sammen i en højere enhed. Prinsen får sin prinsesse. Dannelsesromanen går op på overfladen. På grund af den guddommelige styring gennem hele romanen, lykkes det helten at sejre. Antonio fuldfører Fulvias spådom. Men ser man lidt nærmere kan det diskuteres hvorvidt Antonio er kommet ud over sin forfængelighed. Han døber sin datter Annunziata, hvorved der kan argumenteres for, at han ikke har opnået en forløsning.

Mønsterbruddet

Den slutning jeg mener, er den egentlige, finder sted på side 302, hvor Antonio midt i sin febevildelse ser Lara/Maria:

"Det var Maria, hun syntes at sove! som et Skjønhedens Marmorbilled laae hun bedækket med Violer... De lukkede Øine, det hele Fredens og Skjønhedens Billede greb min Sjæl! det var Lara, jeg saae, som hun sad ved Tempelruinerne, da jeg trykkede Kysset på hendes Pande, men en død Marmorstatue uden liv og varme."²⁹

---

²⁷ "Andersen på vulkaner", 4. spalte 8. afsnit (Klaus P. Mortensen 2004).

²⁸ Jf. nedenfor

²⁹ *Improvisatoren* s. 302 linje 4-10

Denne slutning er tragisk. Antonio formår ikke at realisere sig og splittelsen vinder. Han kan ikke elske før det varme og levende menneske er omdannet til marmor; omdannet til kunst. Det lykkes ham ikke at få sine kunstnerambitioner og længsel efter kærlighed til at forliges. Den slemme forfængelighed vinder. Netop her ligger mønsterbruddet, der gør *Improvisatoren* moderne. Pludselig har HCA uden egentlig at ville det skrevet en udviklingsroman, hvor splittelsen og det uforløste vinder.

Konklusion

Jeg kan ud fra min analyse og fortolkning konkludere at *Improvisatoren* rummer et mønsterbrud. Den begynder som en dannelsesroman, men gennem skriveprocessen indser HCA, at den forsoning han prøver at skabe mellem Antonios kunstnerambitioner og søgen efter den ægte kærlighed, ikke kan forsvares. Derved kommer bogen til at rumme nogle dybere psykologiske problemer, der strækker sig ind i udviklingsromanens problematik, hvor Antonio pludselig bliver den mislykkede antihelt.

HCA befinder sig i dannelsesromanens begyndende storhedstid, men er med *Improvisatoren* allerede på vej ud af den. Han skaber dermed et brud fra samtidens litterære mønster.

Litteraturliste

Primær litteratur:

Andersen, H.C.: *Improvisatoren*, Gyldendal, 2000.

(Denne udgave er optrykt efter H.C. Andersen: Romaner og Rejseskildringer I-VIII, og udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab)

Sekundær litteratur:

Mortensen, Klaus P.: "Andersen på vulkaner", artikel bragt i weekendavisen, 26. marts-1. april 2004.